

Aproximació a Jean Vigo

Ramon Freixas

En la figura de Jean Vigo hi coincideixen una personalitat fora del comú i una obra extraordinària. Extraordinària per la brevetat i intensa per la poderosa càrrega emotiva. El seu prestigi és enorme, però el reconeixement es va fer esperar. No a França, esclar; no per casualitat el premi Jean Vigo s'atorga cada any a l'autor "d'un film que es caracteritza per la independència d'esperit i la qualitat de la realització", però sí, sense anar més enllà, a Espanya, on el treball de Jean Vigo és poc conegut i escassament valorat.

Si bé el balanç cinematogràfic de Jean Vigo és escàs (l'obra completa dura 159 minuts, rodats entre 1930 i 1934; tres curtmetratges i un llargmetratge), el llegat és considerable i la influència, notable. Leos Carax a Manoel de Oliveira, de Bernardo Bertolucci, François Truffaut, Federico Fellini, Oter Iosseliani, li deuen molt, com demostra la filmografia d'aquests grans cineastes.

Una perdurable influència, un posicionament radical, una activitat precisa i preciosa la culminació de les quals és *L'Atalante* (1934), un film que permetia pensar que el cinema francès podia donar ales, en paral·lel a la tendència psicologista, a un innovador corrent filmic, adscrit, sent esquemàtics, a l'escola del realisme màgic, fins i tot poètic, aliè, però, a l'empremta de Marcel Carné. Un film senyalat per una felicitat lluminosa, una tendresa i una sensualitat inoblidables. Un obra que no esgota la capacitat de sorpresa, convertida en etern descobriment a cada nova revisió. I és que Jean Vigo va ser com un meteorit, una presència cinematogràfica única, amb molt escassa esperança de reproducció. Un recorregut no ja singular, sinó incomparable, substanciat pel cultiu d'allò insòlit, la fantasia, d'una poètica no malbaratada i sí essencialista. En l'obra d'aquest revelador cineasta flueix el lirisme, es capta l'instant, hi domina l'art de la fugacitat. Suposa la metàfora del cinema. I tantes vegades...

No va tenir sort en la vida. No va complir els trenta anys. Va néixer el 1905 i va morir el 1934. Fill d'un periodista anarquista, va quedar orfe als dotze anys. La joventut va ser difícil i va conèixer la cruesa dels internats. Atacat per la tuberculosi, va reposar a Niça. La ciutat el va inspirar i va ser el motiu vertebrador d'*A propos de Nice* (1930), un curtmetratge que és una mirada satírica sobre l'afortunat món dels estiuejants. Exemple de cinema-ull, hi destaquen la preocupació social i sentit crític. L'operador va ser Boris Kaufman, germà de Dziga Vertov, insuperable en la seva labor, que va tornar a treballar amb Vigo a *Zéro de conduite* (1932), una obra animada pels records personals, que traça la complexa convivència d'un grup d'al·lots en un col·legi, una precisa mirada sobre una existència gens ni mica fàcil, virulenta reflexió que acciona l'esperit de la rebel·lió i l'exaltació de la fantasia, l'*élan* anticonformista i la tendresa més desarmant, i que li va suposar diversos fregats amb la censura. De fet, l'exhibició

És indispensable el coneixement de l'obra de Jean Vigo. Per la brillantor i creativitat de les imatges, per la petja indeleble, pel plaer de veure les pel·lícules, perquè, si no s'han vist, s'arrossega un dèficit greu

va estar-ne prohibida fins al 1945, acusada fins i tot d'antifrançès.

L'Atalante, ja ho hem dit, és el cim de la idiosincràsia de Vigo. Una immaculada obra mestra centrada en la subjugant història d'amor d'una parella de recent casats, un mariner, Jean (Jean Desté) i una al·lota, Juliette (Dita Parlo), amb el complicat acoblament a la vida quotidiana. Ben servit, una vegada més, per la impecable fotografia de Boris Kaufman i per l'immens talent de Michel Simon, personificant un subjecte estrofolari. Articulada sobre la dualitat vaixell/terra (món del treball versus epítom de l'aventura), capaç de penetrar amb nitidesa en la bellesa d'uns personatges trivials, traça un definit microcosmos de passions i conductes, amb gust per la vagabunderia de dos en dos o en soledat. Destaquen les imatges de la gavarra esmunyint-se sigilosament pel riu, però està farcida de seqüències/plans enlluernadors. Dins la memòria reviu la seqüència de l'insomni de Jean i Juliette, cadascun en el seu llit,

presos de desig per l'altre, o la mítica imatge de Père Jules introduint-se una cigarreta encesa en el llombrígol. La pel·lícula, que va tenir tres versions (Jean Vigo va morir de septicèmia durant la preparació de la primera i no va poder defensar l'obra), procés també viscut per *Apropos de Nice*, va ser un fracàs comercial total, cosa que va ocasionar diverses aventures comercials i va provocar successius remuntatges sota la pressió no del productor, Jacques-Louis Nunez, sinó a costa dels finançadors principals, la Gaumont (Films Aubert), societat que el 2002 va propiciar l'edició de l'obra completa de Vigo i, d'aquesta manera, retornar al testament filmic del cineasta la condició original.

És indispensable el coneixement de l'obra de Jean Vigo. Per la brillantor i creativitat de les imatges, per la petja indeleble, pel plaer de veure les pel·lícules, perquè, si no s'han vist, s'arrossega un dèficit greu. Per desgràcia, és complicat accedir a la filmografia de Vigo en condicions òptimes. Per aquest motiu,

recomanem vivament l'edició *L'intégrale Jean Vigo* (Gaumont-Columbia TriStar Home Video, a França), no comercialitzada, ¡ai las!, a Espanya, ja que, a part d'oferir restaurada (i reconstruïda amb fidelitat) tota l'obra de Vigo, dona l'oportunitat de visionar *La natation par Jean Taris* (1931), de deu minuts de durada, acompanyat de diferents notícies que recullen les participacions de l'esportista entre 1935 i 1936. Per altra banda, l'abundància i pluralitat dels extres, documentals, testimonis, entrevistes, anàlisis, són d'un interès i riquesa notoris; s'ha de ressaltar la incorporació d'una emissió de la sèrie "Cinéastes de notre temps" de Jacques Rozier (1964), de 95 fulgurants minuts, en què hi compaixen bona part dels intèrprets del grup Jean Vigo (Pierre Merle, Jacques-Louis Nunez, Jean Painlavé, Albert Riéra, René Lefèvre, Gilles Margaritis, Dita Parlo o Michel Simon). Una forma de revisitar, descobrir, conèixer, més i millor, un cineasta capital en la història del cinema, no només francès, sinó universal. ■